

Methode van de Anticiperende Dialoog *)

Van toekomst/probleemoplossing bedenken naar toekomst/probleemoplossing 'afrollen'

In normale discussievormen waarbij het er om gaat een probleem op te lossen of een gewenste situatie te bereiken, zijn er vaak de volgende belemmeringen:

- men start vaak vanuit de negatieve situatie (waarbij het dan nog vaak kwetsief is in hoeverre er consensus is over de zwaarte van de problematiek): het negatieve overschaduwde de discussie en beperkt de visionaire blik
- er wordt snel gehakketakt over de vraag of oplossingen wel zullen werken (vanuit de negatieve ervaring met eerdere veranderingen of omdat men andere inschattingen maakt), en wie daarbij het voortouw moet nemen, en welke beren er allemaal op de weg liggen om daar te komen.

Bij een dergelijke discussie komen er dus al ras negatieve aspecten aan bod, die de verder discussie kunnen hinderen. Er komen opmerkingen als: "dat lukt toch niet", en "al vaker zonder succes geprobeerd" of "we kunnen niet in de toekomst kijken, laat staan deze beïnvloeden". Er komt negatieve energie vrij, die blokkerend werkt.

Bij de Anticiperende Dialoog wordt gestart vanuit de toekomst. En wel een toekomst die een oplossing heeft gebracht oftewel: de gewenste situatie is (nagenoeg) bereikt. Hoe die toekomst er uitziet maken de deelnemers aan de discussie uit. Belangrijk is wel vanuit de 'eindgebruikers' te denken (burgers, klanten, cliënten, leden, 'genieters'). Hun toekomstperspectief (=oplossing) is maatgevend, niet dat van de managers en uitvoerders die het mogelijk moeten maken.

Men verplaatst zich dan in de tijd naar die geschetste toekomst. Vervolgens wordt die toekomst (die al bereikt is) van achteren (toen) naar voren (nu) afgerold. Dan blijkt dat eertijds gedachte problemen en obstakels effectief zijn opgelost. Want het toekomstbeeld is nl. bereikt door toedoen van velen. De Anticiperende Dialoog laat zien hoe je van toekomst naar het nu kunt kijken. Dat geeft positieve energie, en verrassende oplossingen die eertijds (dus eigenlijk: nu) nog niet bedacht of verwacht hadden kunnen worden, omdat men nog teveel in het huidige beeld en de huidige belangen (status quo) vast zit.

Hoe werkt het?

Het beste is om met 3 groepen te werken, die elk om een tafel zitten. Een moderator stelt een stel specifieke vragen die het mogelijk maakt om vanuit de toekomst te reflecteren op wat in het hier en nu moet worden gedaan. Het gesprek vindt altijd in de toekomst plaats. Iedereen moet zich verplaatsen naar een tijd (en een plaats) die de moderator vooraf aangeeft. Bijv. "we zijn weer bijeen, maar nu 10 jaar later".

Eerst komen de 'genieters' (eindgebruikers) aan bod. Samen met de moderator schetsen zij het toekomstbeeld, en de moderator bevrageet hen daarnaar. Het kan zijn dat er al 'voorwerk' heeft plaatsgevonden, waarbij de genieters het toekomstbeeld hebben ontworpen. Deze wordt dan gepresenteerd, en in het eerste tafelgesprek wordt dat door hen toegelicht. Zij geven ook aan wie daarbij geholpen heeft danwel een belangrijke doorbraak heeft betekend.

Daarna komen de 'professionals' (die geholpen hebben de gewenste situatie te bereiken) en tot slot de managers of bestuurlijk verantwoordelijken die de professionals hebben aangestuurd. Ook zij worden bevrageet aan de hand van een vaste set vragen.

Er is soms een 'buitenkring' van toehoorders. Er vinden geen interventies vanuit de andere tafels of buitenkring plaats.

In het proces is het van cruciaal belang dat eenieder zich vooral richt op zijn/haar eigen rol, m.n. aangeeft wat zijn rol in het bereiken van de toekomst was, en wie hem/haar daarbij heeft geholpen. Dat geeft positieve feedback die weer relevant is voor het gesprek aan de volgende tafel/ronde. Let wel, het zijn allemaal subjectieve meningen; er hoeft geen poging gedaan te worden te objectiveren. Het te bereiken commitment zal sterker blijken dan de zgn. objectieve waarneming of voorspelling.

Frits van Vugt

*) *Eigen interpretatie van de methode 'Anticipation Dialogues', door Tom Arnkil, Esa Eriksson en Robert Arnkil (STAKES, Helsinki, Finland)*